

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

ANA TILI HÁM OQIW SAWATLILÍǴI SABAQLARINDA OQIWSHILARDI BAYLANISLI SÓYLEWGE ÚYRETIW METODIKASI

Jamgirbaeva Juldız Tolıbaevna

*Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti
“Tálim hám tárbiya teoriiyası hám
metodikasi” (baslawısh tálim)
qánigeliginiń 2-basqısh magistranti*

***Annotaciya:** Bul teziste ana tili hám oqıw sawatlılıǵı sabaqlarında oqıwshılardı baylanıshlı sóylewge úyretiw metodikasi haqqında kóplegen maǵlıwmatlar berilgen.*

***Tayanısh sózler:** Ana tili hám oqıw sawatlılıǵı sabaqlılıǵı, baylanıshlı sóylew, tálim sisteması, baqsha tárbiyashısı, mektep oqıwshısı*

Házirgi kúnde Fransiya, Shveciya, Italiya hám Finlandiya sıyaqlı rawajlangan mámleketler tálim sistemalarında baslawısh klass oqıwshıların óz ana tilin jetik biliwi ushın kishi mektep jasındaǵı oqıwshılarda dóretiwshilik qábiletlerin erte anıqlaw hám maqsetli rawajlandırıwǵa úlken itibar qaratılıp atır. Elimizde bilimlendiriw sistemasındaǵı barlıq reformalardı analiz etetuǵın bolsaq, barlıǵı kelesi áwlad ushın berilip atırǵan itibar bolıp tabıladı. Atap aytatug'ın bolsaq, Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevte biykarǵa tómendegi pikirlerdi bildirmegen: “Biz Úshinshi Rennans dáwirin strategiyalıq wazıypa retinde aldımızǵa qoyıp, onı milliy ideya dárejesine kóteriwimiz kerek. Biz mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemi hám mektep bilimlendiriw, joqarı hám orta arnawlı bilimlendiriw sisteması hám de ilimiy - mádeniy shólkemlerdi kelesi Rennansstıń tórt ajıralmas bólegi, dep bilemiz. Baqsha tárbiyashısı, mektep muǵallimi, professor - oqıtıwshılar hám ilimiy - dóretiwshilikli adamlarımızdı bolsa jańa oyanıw dáwiriniń negizi, dep esaplaymız.” Bul pikirlerden sonı biliwimiz kerek, biz keleshek áwladtı hár tárepleme dúnyaǵa joqarı kózqarasqa iye hám óz pikirlerin erkin hám tuwrı bayanlay alatuǵın hám jámiyette óz ornın tawıp, jámiyet ushın úlken úles qosatuǵın jańa Ózbekstandı rawajlangan mámleketler qatarına alıp shıǵatuǵın dárejede jaslardı tárbiyalawımız kerek. Sonıń ushın prezidentimiz bilimlendiriw tarawına biykarǵa itibar qaratıp atırǵan joq. Onıń ushın biz oqıtıwshılar oqıwshılardı dúnya jasları menen bellese alatuǵın, shıdamlı jaslar etip tárbiyalawımız kerek. Sol ushın bizden sapalı bilim beriw hám sabaqlardı nátiyjeli tárizde shólkemlestiriw talap etiledi. Bilgenimizdey, baslawısh klass ana tili hám oqıw sawatlılıǵı sabaqlarında tiykarǵı itibardı oqıwshılardıń sózlik baylıǵın asırıw, baylanıshlı sóylewin ósiriw, kórkem ádebiyatqa baylanıshlı - estetikalıq oylawın rawajlandırıw, sóylew mádeniyatın qalıplestiriw, sóylew tásirliwiligin támiyinlewdiń zárúrli faktori dewimiz múmkin. Ana tili hám oqıw

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍNDÁ ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

sawatlılıǵı sabaqlarında biz oqıwshıda tuwrı, tez, sanalı kórkem oqıw ilimiy tájiriybelerin qalıplestiriwimiz, olardı ápiwayı kitap oqıwshısınan tereń analiz júrgiziwshi dóretiwshi kitapخان dárejesine kóteriwimiz, sózlik baylıǵın bayıtıw arqalı dógerek átirap haqqındaǵı bilimlerde keńeytiw, olardıń dúnyaǵa kóz qarasin bayıtıw hár qanday usıldaǵı tekstti oqıw hám onı ańlaw, sın kózqarastan, kreativ pikirlew kónlikpesin iyelewe interaktiv metodlardı qollap olarǵa bul bilimlerde iyelewine múmkinshilik jaratıwımız kerek. Baslawısh klass ana tili hám oqıw sabaqlarınıń tiykarǵı wazıypası oqıwshılardı oqıw bilim iskerligine tayarlaw, basqalar menen baylanısqa kirise alatuǵın, óz pikirin basqalarǵa túsinikli tárizde jetkere alatuǵın shaxstı qalıplestiriwden ibarat. Ana tili hám oqıw sawatlılıǵı pánin oqıtıwda eń tiykarǵı itibar oqıwshıda tilge tiyisli tórt kónlikpe: oqıp túsiniw, tıńlap túsiniw, sóylew hám jazıwda grammatikalıq sawatlılıqtı qalıplestiriwge qaratıladı. Biz bilim beriwde kommunikativ jantasıwǵa tiykarlanıwımız, yaǵnıy tildiń baylanıs wazıypasın birinshi orınǵa qoyıwımız dárkár. Oqıwshılardıń dóretiwshilik oylawın gárezsiz pikirlew dárejesi hám sóylewin ósiriwdiń zárúrli faktorlarınan biri sózlikler ústinde islew bolıp tabıladı.

Sózlikler oqıwshılardıń dóretiwshilik oylawın erkin pikirlew dárejesi dóretiwshilik pikirlewin awızsha hám jazba sırtqı kórinislerde tuwrı bayanlawǵa alıp keletuǵın qımbatlı hám bay sóz baylıǵın payda etedi. Sózlik jumısında sózdiń mánisi, aytılıwı hám orfografiyasına itibar qaratıladı. Sózlik ústinde islewde tómendegi metodikalıq usıllardan paydalanıladı: 1. Sóz mánislerin salıstırıw hám olardı túsendiriw. Bul usıl ózgermeli mánili sóz hám sóz dizbekleri, paronim sózler, formalı sózler mánisi, orfografiyası hám aytılıwına túsendirme berip atır. 2. Sózlerdi baqlaw arqalı olardıń orfografiyasın, mánisin hám aytılıwın úyretiw. Bul usıl túbirles sózlerdi úyreniw procesinde, qap - qara, appaq sıyaqlı sapalardıń mánisleri, orfografiyası hám aytılıwın úyretiwde qollanıladı. 3. Sózdi belgilerine kóre gruppalam usılı. Gruppalam intellektual iskerlik usılı bolıp, ol ana tili shınıǵıwlarında oqıwshılardıń sóz baylıǵın asırıwda zárúrli bolıp tabıladı. Sózlerdi gruppalam ushın áwele olar baqlanadı hám keyin salıstırıladı. Bul proceste olardıń uqsas hám ayırıqsha tárepleri ajratıladı. Mısalı jaqın qarındaslıq bolıwı múmkin: áke yamasa ana tárepindegiler belgili bir topardaǵılar dizimin dúziw jumısın álipbe tiykarında jazdırıw da múmkin. Mısalı, Balalar oyınshıqlarınıń atların jazdırıw yamasa ózińiz bilgen erteklerde dúziń sıyaqlı bolıwı múmkin. Bular úyrenelip atırǵan temalarına, shınıǵıw tekstlerine baylanıslı halda shólkemlestiriledi. Sonday eken, sózlik baylıǵın asırıwda biz joqarıda interaktiv metodlardan paydalanıw sabaq sapa nátiyjeliligini asırıwı haqqında aytqan edik.

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Sózlík ústinde islew arqalı oqıwshılardıń sóylewi jańa sózler menen bayıp baradı. Bul bolsa olardıń óz pikirlerin tuwrı, túsinikli etip jetkerip beriwine járdem beredi.

Juwmaqlap aytqanımda, bunday tártiptegi sabaqta nátiyjelilik asadı sonday-aq, oqıwshılardı háreketleniwge baǵdarlaydı hám olardı úyreniwge, izertlewge bolǵan qızıǵıwshılıǵın asıradı. Sol sebepli hár bir sabaqlarda sol túrdegi hár qıylı metodlardan paydalanıp sabaq ótiwimiz kerek.

Ádebiyatlar:

1. Qosimova K, Matchonov S. Ona tili o'qitish metodikasi. Boshlang'ich ta'lim fakultet talabalari uchun darslik: Toshkent: Bayoz, 2022. 304bet.
2. Ábdinazimov Sh., Qutlımuratov B., Ismaylova Z., Salieva P., G.Qutlımuratova «Ana tili ham oqıw sawatlılıǵı» 1-bólim. Ulıwma orta bilim beriw mektepleriniń 2-klası ushın sabaqlıq Tashkent- 2021
3. Maftuna Abduqayumova, O'qish darslarida lug'at ustida ishlash , Boshlang'ich ta'limda innovatsiyalar: № 1 (2022): Boshlang'ich ta'limda innovatsiyalar.
4. <https://xs.uz/uz> Xalq so'zi